

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت بهداشت
دفتر آموزش و ارتقای سلامت

دستور عمل اجرایی

برنامه ملی خودمراقبتی سازمانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خودمراقبتی سازمانی

سازمان جهانی بهداشت در سال ۱۹۸۶ تصریح کرد «تغییر الگوی زندگی، کار و تفریح تاثیرات چشمگیری بر سلامت دارد. کار و تفریح باید منبعی برای تامین سلامت باشند. نحوه سازماندهی مشاغل توسط جامعه باید به ایجاد جامعه ای سالم کمک کند. ارتقای سلامت، شرایط زندگی و کاری امن، محرک، رضایت بخش و لذت بخش را فراهم می کند. همچنین در سومین کنفرانس ارتقای سلامت با موضوع «محیط های حامی سلامت» در سال ۱۹۹۱ برگزار شد و در بیانیه آن به محیط های حامی سلامت از جنبه فیزیکی و اجتماعی پیرامون افراد در محل کار اشاره کرده است. لذا با توجه به این که یکی از استراتژی های ارتقای سلامت، خلق محیط های حامی سلامت است، برنامه خودمراقبتی سازمانی در سال ۱۳۹۴ تدوین و در دانشگاه های سراسر کشور اجرا گردید.

هدف در این رویکرد ایجاد محیط کار سالم از طریق اجرای برنامه ها و خط مشی های ارتقای سلامت در محل کار، خلق محیط فیزیکی و فرهنگ حمایتی و تشویق شیوه زندگی سالم با همکاری کارکنان و کارفرمایان است. برنامه ارتقای سلامت در محل کار به فعالیت هایی اشاره دارد که در محل کار انجام گرفته و از سلامت و رفاه کارکنان حمایت می کند.

این فعالیت ها ممکن است بر تغییر رفتار فردی (مانند جلسات آموزشی یا کلاس های فعالیت بدنی) تمرکز داشته باشند و یا ممکن است سطوح سازمانی را برای ایجاد سیاست ها و محیط های فیزیکی و اجتماعی که از رفتارهای بهداشتی حمایت می کنند، هدف قرار دهند (مانند سیاست های تهیه غذای سالم یا تسهیلات مربوط به حمل و نقل ایمن).

برای تحقق این امر اقدامات زیر در محل ها و موقعیت های مختلف (محل کار دولتی/خصوصی، دانشگاه، کارگاه، کارخانه و ...)، می تواند به ایجاد محیط کار سالم کمک کند:

- تعیین رابط سلامت
- تشکیل شورای ارتقای سلامت/دبیرخانه سلامت سازمان
- برگزاری کارگاه برنامه ریزی عملیاتی مشارکتی برای اعضای شورا/دبیرخانه
- تدوین برنامه عملیاتی توسط شورا /دبیرخانه
- اجرای برنامه های ارتقای سلامت تدوین شده در محیط کار
- پایش و ارزشیابی برنامه

اعضای شورای ارتقای سلامت در سازمان می‌تواند شامل افراد زیر باشد:

- رییس / مدیر / مسوول سازمان
- معاون اجرایی سازمان
- معاون مالی سازمان
- روابط عمومی سازمان
- مدیر HSE (در صورت وجود HSE در سازمان)
- رابط سلامت
- نمایندگان کارکنان در بخش‌های سازمان (زنان و مردان)
- در دانشگاه‌ها نماینده دانشجویها
- کارشناس بهداشت حرفه‌ای (در صورت وجود)

شرح وظایف معاونت بهداشت دانشگاه‌ها / دانشکده‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی

برای اجرای برنامه خودمراقبتی سازمانی:

- شناسایی سازمان‌های دولتی و غیر دولتی تحت پوشش (حداقل کارکنان ۲۰ نفر باشد)
تبصره: در برخی از دانشگاه‌ها/ دانشکده‌ها که در مناطق تحت پوشش سازمان‌هایی با این شرایط ندارند، می‌توانند برنامه را در سازمان‌های دولتی ۱۰ نفر و غیر دولتی ۵ نفر اجرا کنند و به خاطر داشته باشند که این سازمان‌ها را در مخرج کسر شاخص لحاظ کنند.
- فراخوان و دعوت از سازمان‌ها (از طریق مکاتبه، اجرای کمپین، برگزاری همایش، جلسات توجیهی... با مدیران و تصمیم‌گیرندگان سازمان‌ها)
- پیگیری از سازمان‌ها جهت تعیین رابط سلامت
- شرکت فعال کارشناسان گروه آموزش و ارتقای سلامت در کمیته راهبری معاونت بهداشت (طبق شیوه نامه اجرایی بسته خدمات پایه سلامت کارکنان)
- برنامه ریزی برای برگزاری کارگاه برنامه ریزی عملیاتی مشارکتی (مجازی/ حضوری) - کارگاه برای اعضای شورای ارتقای سلامت/ دبیرخانه سلامت برگزار می‌گردد ولی ممکن است در برخی از دانشگاه‌ها به دلیل محدودیت‌های موجود، کارگاه برای رابطان سلامت سازمان‌ها برگزار شود و آنها برای اعضای شورای ارتقای سلامت سازمان برگزار کنند.
- مشارکت با سازمان‌ها جهت برنامه ریزی و اجرای برنامه‌های ارتقای سلامت در محیط کار
- نظارت بر اجرا
- ارزشیابی خارجی برنامه
- تقدیر از سازمان‌های حامی سلامت

وظایف شورای ارتقای سلامت/دبیر خانه سلامت شامل موارد زیر است:

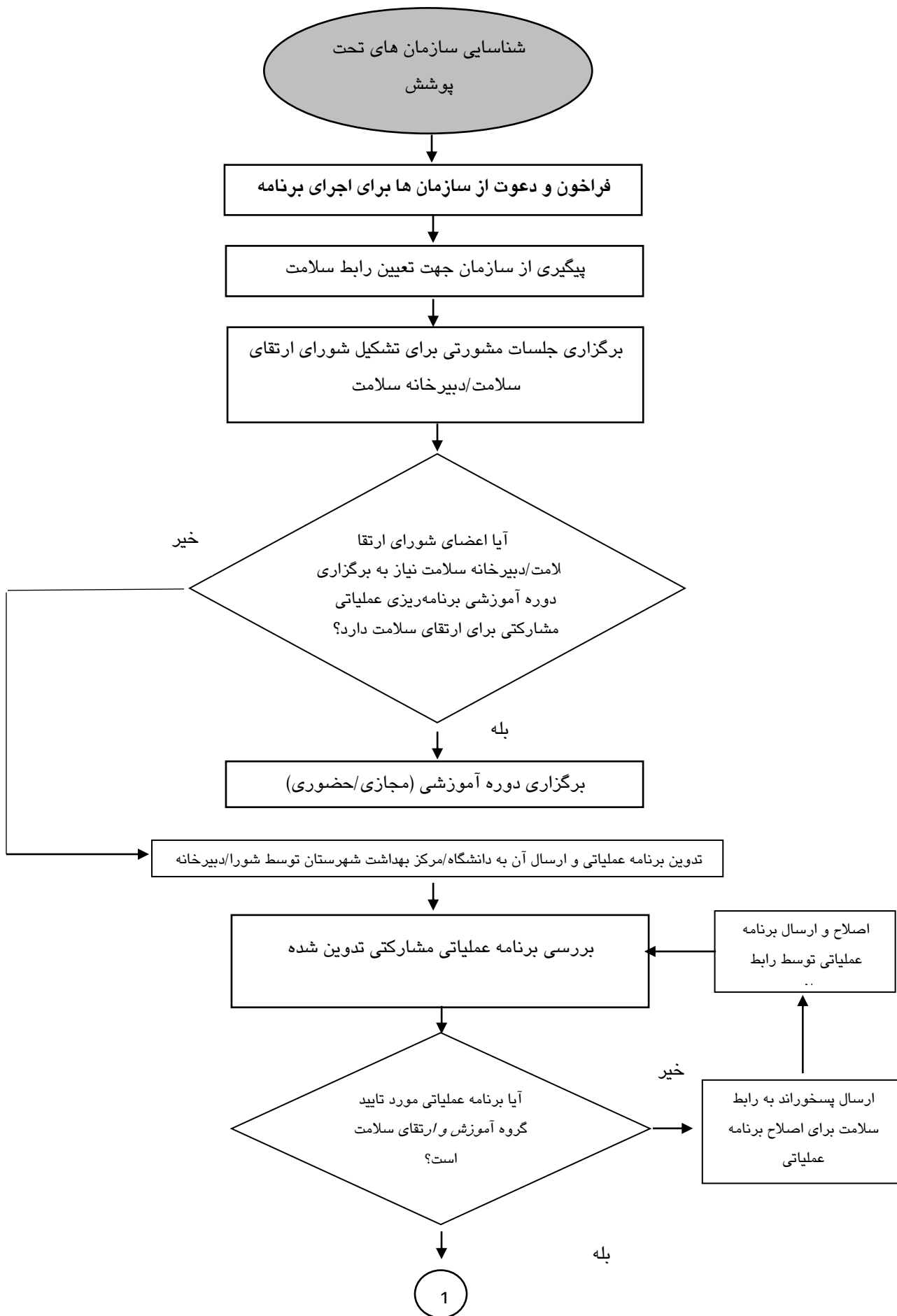
- تدوین برنامه عملیاتی طبق فرم شماره ۶ ضمیمه شماره ۲ (یکساله)، ابلاغ به کلیه سطوح تحت پوشش، تعهد به اجرای آن
- برگزاری جلسه (حداقل هر سه ماه یکبار)، تهیه صورتجلسات، پیگیری مصوبات و اقدامات مربوطه
- اجرای برنامه ارتقای سلامت در محل کار طبق راهنمای ارتقای سلامت در محل کار
- ارسال برنامه عملیاتی تدوین شده به معاونت بهداشت/مرکز بهداشت شهرستان
- جلب مشارکت کارکنان در راستای اجرای برنامه خودمراقبتی سازمانی از طریق جلسات هم اندیشی، سیستم های تشویقی و ...
- همکاری در جهت برگزاری جلسات آموزشی برای کارکنان
- فراهم کردن امکانات سازمان، تسهیلات رفاهی بهداشتی و درمانی جهت استفاده خانواده کارکنان
- تامین تجهیزات و تسهیلات لازم جهت ارتقای سطح سلامت محیط کار کارکنان
- ایجاد فرصت لازم جهت گنجاندن برنامه های ورزشی و دیگر اولویت ها در برنامه کاری کارکنان
- **ارزشیابی داخلی (هر شش ماه)** و بازنگری برنامه در صورت لزوم (براساس برنامه عملیاتی تدوین شده و دستیابی به اهداف، ارزشیابی داخلی انجام گردد- فرم های شماره ۱ الی ۴ ضمیمه شماره ۲
- ارسال ارزشیابی داخلی به معاونت بهداشت/مرکز بهداشت شهرستان
- ایجاد/اصلاح/تغییر خط مشی های سازمان به منظور ایجاد محیط کار سالم

توجه

ارزشیابی عملکرد

ارزشیابی عملکرد شامل ارزشیابی داخلی توسط **شورای ارتقای سلامت محل کار/دبیرخانه سلامت** هر شش ماه یکبار (ضمیمه شماره ۲ - چهارتا فرم) و **ارزشیابی خارجی** ۱۰ درصد سازمان های تحت پوشش که بالاترین امتیاز را کسب کرده اند، توسط **کارشناسان گروه آموزش و ارتقای سلامت** دانشگاه/ دانشکده به صورت سالانه (ضمیمه شماره ۳) صورت می گیرد.

فرایند اجرای برنامه خودمراقبتی سازمانی

1

اجرای برنامه عملیاتی توسط سازمان

ارسال ارزشیابی داخلی توسط سازمان به دانشگاه/مرکز بهداشت

ورود اطلاعات در سامانه پرونده الکترونیک*

بازدید سالانه ارزشیابی خارجی و راستی آزمایی از 10 درصد سازمان های تحت پوشش که بالاترین امتیاز را کسب کرده اند

تعیین امتیاز نهایی سازمان

تقدیر از سازمان حامی سلامت

ضمایم

ضمیمه شماره 1

شناسنامه شاخص‌ها

نحوه محاسبه شاخص		تعریف شاخص	نام شاخص
مخرج کسر	صورت کسر		
تعداد کل سازمان‌های تحت پوشش	تعداد سازمان‌های حامی سلامت	سازمان‌هایی هستند که دارای شورای ارتقای سلامت بوده و برنامه‌های ارتقای سلامت کارکنان خود را تدوین و اجرا کرده باشند.	درصد پوشش برنامه خودمراقبتی سازمانی

ضمیمه شماره 2

فرم‌های

سامانه پایش برنامه عملیاتی (HOP)

<p>ابزار ارزشیابی خودمراقبتی سازمانی</p> <p>برای ارتقای سلامت در محیط کار</p>	<p>وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی معاونت بهداشت</p>
---	--

برای انجام ارزشیابی داخلی (که هر شش ماه توسط سازمان انجام می شود)، اعضای شورای دبیرخانه ارتقای سلامت سازمان تحت پوشش براساس راهنماهای اقدام در هر بعد (فرم های شماره ۱ الی ۴)، یکی از گزینه های A تا D را انتخاب می کند. سپس همکاران گروه آموزش و ارتقای سلامت براساس مواردی که سازمان انتخاب کرده است، امتیاز آن را درج می کند.

برای انجام ارزشیابی خارجی، ۱۰ درصد از سازمان های تحت پوشش که بالاترین امتیاز را کسب کرده اند، انتخاب می شوند و چک لیست ارزشیابی خارجی سالانه توسط همکاران گروه آموزش و ارتقای سلامت تکمیل می گردد.

نحوه امتیاز دهی:

ارزشیابی داخلی؛ سازمان برای ارزشیابی عملکرد داخلی، قضاوت خود را بر اساس میزان تحقق اقدامات لازم، مناسب ترین گزینه را انتخاب می کند:

A- کاملاً محقق شده

توضیح: مطابق نکات راهنمای ارزشیابی برای هر بعد، سازمان اقدام های ارتقای سلامت در محیط کار را با موضوع پرسش، انجام داده است. امتیاز این گزینه، ۸ است.

B- پیشرفت قابل ملاحظه

توضیح: شواهد روشنی مبنی بر اجرای برنامه های ارتقای سلامت در محیط کار مرتبط با پرسش وجود دارد. امتیاز این گزینه، ۶ است.

C- پیشرفت جزئی

توضیح: شواهد مبنی بر آغاز فعالیت های ارتقای سلامت در محیط کار مرتبط با پرسش وجود دارد. همچنین نتایج مناسب با اجرای موفقیت آمیز برنامه ها به صورت پراکنده وجود دارد. امتیاز این گزینه، ۴ است.

D- شروع نشده

توضیح: شواهد ناچیز از اجرای برنامه های ارتقای سلامت در محیط کار موجود است و یا هیچ گونه اقدام جدی مرتبط با پرسش ارزیابی وجود ندارد. امتیاز این گزینه، ۲ است.

توجه: زمانی که اطلاعات در سامانه پرونده الکترونیک پیاده سازی شده باشد، خود سامانه امتیاز را برحسب انتخاب گزینه ها (A-D) درج می کند.

گزینه ها در سامانه:

- معرفی سازمان‌های تحت پوشش (تکمیل فرم شماره 5)
- دارای شورای ارتقای سلامت/دبیرخانه سلامت (بله و خیر)، ثبت تاریخ تشکیل شورای ارتقای سلامت
- تکمیل فرم های زیر (1-4) : در دو نوبت: شش ماهه براساس ارزشیابی داخلی؛ یکساله براساس

ارزشیابی خارجی

فرم شماره 1:

بعد: مدیریت و رهبری
تعهد مدیریت به سلامت
راهنمای اقدام ها:
<ul style="list-style-type: none">• مشارکت رهبران/مدیریت ارشد در شورای ارتقای سلامت• انجام حمایت عملی رهبران/مدیران ارشد از ارتقای سلامت• تخصیص منابع مالی به برنامه های ارتقای سلامت در بودجه

A- کاملاً محقق شده B- پیشرفت قابل ملاحظه C- پیشرفت جزئی D- شروع نشده

فرم شماره 2:

بعد: سازماندهی
سیاست ها، خط مشی و دستورالعمل ها
راهنمای اقدام ها:
<ul style="list-style-type: none">• داشتن خط مشی و چشم انداز مشخص سلامت• وجود دستور عمل های سلامت محور برای فرآیندهای سازمانی• مطلوبیت سیاست ها و مقررات داخلی مرتبط با سلامت در سازمان اجرای قوانین کشوری مرتبط با سلامت

A- کاملاً محقق شده B- پیشرفت قابل ملاحظه C- پیشرفت جزئی D- شروع نشده

فرم شماره 3:

بعد: ارایه خدمات	
1- خدمات آموزشی و ظرفیت سازی 2- خدمات سلامت 3- خدمات رفاهی و درمانی	
راهنمای اقدام ها:	
<p>3-1- ارایه خدمات حمایتی به گروه های خاص 3-2- تامین نیازهای رفاهی کارکنان در محل کار (تامین سرویس حمل و نقل ایمن، غذاخوری، مهد کودک، محل ورزش و ...) 3-3- توجه به نیازهای رفاهی زندگی کارکنان (توجه به وضعیت مسکن کارکنان، ارایه تسهیلات سفر خانوادگی، استفاده از اماکن تفریحی، ...) 3-4- تامین خدمات درمانی کارکنان (استفاده از بیمه های تکمیلی مناسب، ارایه کمک اولیه / امداد و نجات در محل کار، رایه خدمات ترک/ کاهش مصرف دخانیات / مواد ...)</p>	<p>ارایه آموزش های مرتبط با شغل به کارکنان ارایه آموزش مهارت های زندگی سالم به کارکنان و خانواده های آنها 2-1- ارایه فراگیر خدمات سلامت در سازمان (توجه به گروه های خاص، نوآوری در ارایه خدمات بهداشتی، تامین نیازهای سلامت کارکنان) 2-2- ارایه خدمات سلامت محیط کار در سازمان 2-3- ارایه خدمات سلامت عمومی در سازمان (معاینات غربالگری، ارایه خدمات سلامت به خانواده، ارایه خدمات مشاوره روانشناسی به خانواده ها) 2-4- ارایه تغذیه و غذای سالم در محیط کار (تامین غذاخوری بهداشتی در محل کار، ارایه میوه و سبزی ها در غذاخوری، تامین آب آشامیدنی سالم)</p>

A- کاملاً محقق شده B- پیشرفت قابل ملاحظه C- پیشرفت جزئی D- شروع نشده

بعد: رفتارها و وضعیت ایمنی و بهداشت	
اقدام های لازم :	
1- رفتارهای سلامت	
2- رفتارهای ایمنی	
3- وضعیت سلامت جسمی، روانی، معنوی و اجتماعی	
4- وضعیت سلامت محیط کار	
راهنمای اقدام ها:	
<p>1-3- توجه به وضعیت سلامت در گروه های خاص سازمان (زنان، سالمندان، کارکنان فصلی و مقطعی ...)</p> <p>2-3- وضعیت بیماری های عمومی در سازمان</p> <p>1-4- وضعیت حوادث شغلی در محیط کار</p> <p>2-4- وضعیت بیماری های شغلی در محیط کار</p>	<p>ورزش و تحرک بدنی کارکنان</p> <p>دوری کارکنان از سیگار و دخانیات/ مواد</p> <p>رفتارهای تغذیه ای کارکنان سازمان</p> <p>1-2- رفتارهای ایمن کارکنان در محیط کار</p> <p>2-2- استفاده کارکنان از وسایل حفاظت فردی در محیط کار</p>

A-کاملا محقق شده
 B- پیشرفت قابل ملاحظه
 C- پیشرفت جزئی
 D- شروع نشده

- برگزاری کارگاه برنامه ریزی عملیاتی (بله و خیر)، ثبت تاریخ برگزاری
- دارای برنامه عملیاتی (بله و خیر)
- ثبت برنامه عملیاتی تدوین شده (بله و خیر) (طبق فرم شماره 6)، ثبت تاریخ ارسال برنامه
- دستیابی به اهداف: (بله ، خیر ، نیاز به زمان بیشتر) (پر کردن این گزینه پس از یکسال از ثبت برنامه عملیاتی)

دکتر آموزش و ارتقای سلامت	<p style="text-align: center;">فرم شماره 5</p> <p style="text-align: center;">معرفی محیط های کار داوطلب مشارکت در برنامه خود مراقبتی سازمانی</p>	<p style="text-align: center;">وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی</p> <p style="text-align: center;">معاونت بهداشت</p>
---------------------------	--	--

معرفی سازمان

نام کامل سازمان:		
حوزه فعالیت سازمان: ☐ بخش تولیدی ☐ بخش خدماتی/آموزشی ☐ بخش سیاستگزاری ☐ عام ☐ المنفعه / خیریه		
نوع مالکیت سازمان: ☐ دولتی ☐ خصوصی ☐ بین المللی		
اندازه سازمان براساس تعداد پرسنل: ☐ بزرگ (بیشتر از 500 نفر شاغل) ☐ متوسط (از 50 تا 499 نفر شاغل) ☐ کوچک (کمتر از 50 نفر شاغل)		
تعداد کل کارکنان سازمان:	محصولات سازمان:	
آدرس دفتر مرکزی:		
تلفن:	فاکس:	آدرس وب سایت:
نشانی اینترنتی:		
چنانچه سازمان شما وابسته به یک سازمان مادر (سازمان مرکزی) است اطلاعات زیر را تکمیل فرمائید:		
نام سازمان مادر:		
آدرس سازمان مادر:		
تلفن:	فاکس:	آدرس وب سایت:
آیا سازمان دارای گواهینامه سیستم های مدیریت ایمنی، بهداشت حرفه ای و محیط زیست می باشد ؟ ☐ بله ☐ خیر		

معرفی رابط سازمان در برنامه خود مراقبتی سازمانی

نام و نام خانوادگی نماینده:	سمت سازمانی:	تلفن همراه :
تلفن:	فاکس:	پست الکترونیکی:

فرم های

سامانه پایش برنامه عملیاتی (HOP)

تشکیل شورای ارتقای سلامت و برگزاری دوره آموزشی برای اعضای شورای ارتقای سلامت در محل کار

تا پایان ماه ...

جمع	تعداد سازمان های غیر دولتی	تعداد سازمان های دولتی	
			تشکیل شورای ارتقای سلامت
			برگزاری کارگاه برنامه ریزی عملیاتی مشارکتی
			ارائه برنامه عملیاتی
			رابط سلامت

درصد پوشش برنامه خودمراقبتی سازمانی

تا پایان ماه ...

درصد	مخرج (تعداد سازمان های تحت پوشش)	صورت سازمان های حامی سلامت *	شاخص
			درصد سازمان های دولتی حامی سلامت
			درصد سازمان های غیر دولتی حامی سلامت
			درصد پوشش برنامه خودمراقبتی سازمانی

* سازمان های که هم دارای شورای ارتقای سلامت هستند و هم برنامه عملیاتی ارائه داده اند. توجه: امکان دارد سازمان هایی باشند که بیش از یک برنامه ارائه داده باشند، در صورت کسر فقط یکبار آورده می شوند.

به نام خدا

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

معاونت بهداشت دانشکده / دانشگاه علوم پزشکی

مرکز بهداشت شهرستان

چک لیست پایش عملکرد برنامه خودمراقبتی سازمانی
توسط گروه آموزش و ارتقای سلامت

زمان پایش (تاریخ

ردیف	سوال	نحوه سنجش	معیار سنجش	بله	خیر	ملاحظات
1	آیا شورای ارتقای سلامت/دبیرخانه سلامت تشکیل شده است؟	مشاهده ابلاغ	بررسی مستندات مربوط به ابلاغ اعضا، صورت جلسات تشکیل شورای ارتقای سلامت			
2	آیا رابط سلامت تعیین شده است؟	مشاهده ابلاغ	بررسی فرم شماره 5، مکاتبات معرفی رابط به دانشگاه			
3	آیا برنامه عملیاتی تدوین شده است؟	مشاهده و بررسی مستندات	تکمیل فرم شماره 6			
	آیا برنامه تدوین شده مورد تایید است؟	مشاهده و بررسی مستندات	بررسی مکاتبات به واحدهای تابعه			
4	آیا سازمان برنامه عملیاتی را به تمام سطوح تحت پوشش و واحدهای تابعه خود ابلاغ کرده است؟	مشاهده و بررسی مستندات	بررسی و تحلیل فرم شماره 6			
5	آیا برنامه تدوین شده طبق زمان تعیین شده، اجرا شده است؟	مشاهده و بررسی مستندات	بررسی مستندات مرتبط به اجرای برنامه			
6	آیا اهداف برنامه تحقق یافته است؟	مشاهده و بررسی مستندات	بررسی مستندات مرتبط			
7	آیا امتیازات ارزشیابی داخلی با مستندات موجود مطابقت دارد؟	مشاهده و بررسی مستندات	بررسی فرم های شماره 1 الی 4 براساس مستندات موجود			